

Çocuk Hikâye Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Unsurları: Ayşegül Serisi Örneği*

Damla HAREKET¹

Prof. Dr. Hakan DÜNDAR²

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 01/03/2023

Makale Kabul Tarihi : 30/03/2023

Anahtar Kelimeler:

Toplumsal Cinsiyet,
Ayşegül Serisi, Eşitlik,
Toplumsal Cinsiyet Eğitimi,
Çocuk Kitapları

ÖZET

Bu çalışmada, Ayşegül Serisinde yer alan çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme biçimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmada, seride yer alan altmış öykü kitabı çeşitli toplumsal cinsiyet alanları ekseninde incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak dizayn edilen bu çalışma, betimsel desene sahiptir. Doküman incelemesi tekniği ile elde edilen bu çalışmanın verileri, betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda seride yer alan hikâye kitabı içerikleri; cinsiyet dağılımı, meslek tercihi, renklendirme eğilimi, oyun ve oyuncak tercihi, bulunulan mekânlar, fiziksel görünüm özellikleri, aile içi roller, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı, boş zaman değerlendirme faaliyetleri, sergilenen duygusal temelli davranışlar ve mizaç özellikleri, psikomotor yeterlikler, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri, üslup biçimleri ve liderlik özellikleri sergileme alanları açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda seride yer alan kitaplarda; aile içi roller, cinsiyet dağılımı, renk tercihi, oyun ve oyuncak tercihi, bulunulan mekân türleri, fiziksel görünüm, mizaç özellikleri ve psikomotor yeterlikler açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik içeriklerin yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan seride; bilişsel yeterlikler ve akademik başarı, boş zaman değerlendirme etkinlikleri, sanatsal ve sportif faaliyet tercihleri, üslup biçimleri ve yöneticilik özellikleri sergileme konuları açısından toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilebilecek içerik unsurlarına sahip olmayan kitapların da olduğu görülmüştür. Ayrıca seride yer alan bazı kitaplarda, yalnızca meslek tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini işaret eden içerik unsurlarının olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak, seride yer alan kitaplara dayalı toplumsal cinsiyet eğitimlerinin gerçekleştirilmesine, farklı araştırma süreçlerinin tasarlanmasına ve kitapların farklı uluslararası kültürel perspektiflerle incelenmesine yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

* Bu çalışma birinci yazarın, ikinci yazar danışmanlığındaki yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-posta: damlahareket@gmail.com, ORCID: 000-0002-8977-682X

² Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hdundar06@gmail.com, ORCID: 000-0002-4208-6936

Gender Elements in Children's Story Books: Example of Aysegül Series**ARTICLE INFORMATION**

Submission Date : 01/03/2023

Accepted Date : 30/03/2023

Keywords:

Gender, Equality, Aysegül Series, Gender Education, Child Books

ABSTRACT

In this research, it is aimed to determine the ways in which gender representation are included in the children's books in the Ayşegül Series. In this context, sixty children's storybooks in the series were examined in the axis of various gender fields. This research, which was designed in accordance with the qualitative research approach, has a descriptive survey design. The data of this research, which was obtained by the document analysis technique, were analyzed with the descriptive analysis method. In this context, the contents of the storybooks in the series were examined in terms of some areas such as gender distribution, choice of occupation, tendency to color, choice of games and toys, places, physical appearance characteristics, family roles, cognitive competencies and academic achievement, leisure activities, exhibited emotional-based behaviors and temperament features, psychomotor competencies, artistic and sportive exhibiting preferences for participation in activities, styles and leadership characteristics. As a result of the research, it has been determined that the content of gender equality in the books is intense in some areas, for instance family roles, gender distribution, color preference, choice of games and toys, types of places, physical appearance, temperament characteristics and psychomotor competencies. On the other hand, it has also been observed that there are books in the series that do not have content elements that can be evaluated in terms of gender equality or inequality in terms of cognitive competencies and academic achievement, leisure activities, artistic and sportive activity preferences, styles and managerial characteristics. In addition, in some books, it has been observed that there are only content elements that point to gender inequality in terms of occupational preferences. Based on the results of the research, various suggestions have been developed for the realization of gender education based on the books in the series, the design of different research processes, and the examination of the books from different international cultural perspectives.

1. Giriş

Çocuk kitapları gerek formal gerekse informal eğitim ortamlarında çocuk eğitime yönelik işe koşulan temel eğitim araçlarının başında gelmektedir. Ancak her çocuk kitabının, çocuk eğitime uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim çocuk edebiyatının ve bu alan altında çocuklara yönelik olarak tasarlanan tüm eser türlerinin özel bir uzmanlık alanı çerçevesinde ele alınıyor olması, bu konudaki çalışmaların hassasiyet derecesini bizlere çok net bir biçimde göstermektedir. Özellikle farkındalık oluşturulması sürecinde duyuşsal ve deneyimsel yönü bilişsel kapsamdaki öğrenme içeriklerinden daha ön planda tutulması gereken belirli konu alanları söz konusu olduğunda, çocuk kitaplarından beklenen niteliksel beklentilerin düzeyi daha da yükselmektedir. Bu konu alanlarından bir tanesi de hiç şüphesiz toplumsal cinsiyettir. Dolayısıyla erken çocukluk döneminden itibaren çocukların temel bilgi kaynakları arasında olduğunu ifade edebileceğimiz çocuk edebiyatı ürünlerinin ve hatta ders kitaplarının, bu noktada toplumsal cinsiyet konusuna ilişkin gerekli içerik hassasiyetine sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet normlarına maruz kalan insanlar, içinde yer aldıkları toplumsal yaşamın akışına ve zamana göre hareket etme eğilimindedirler. Kültürel bir birikimin sonucu olarak toplumsal cinsiyet, hem kadın hem de erkek bireylerin hayatı anlamlandırmasında önemli bir misyonu yerine getirir. Toplumsal hayat açısından bu denli önemli olan bir olgunun da, edebi ürünlere yansımaması mümkün değildir. Bu nedenle kadınlığa ve erkekliğe ilişkin toplumsal cinsiyet rolleri edebiyat aracılığıyla eserlere yansır. (Demir, 2022). Nitekim ilgili literatürde bu konunun üzerinde

dikkatle durulduğu ve gerek çocuk kitaplarının gerekse de akademik ders kitaplarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri nasıl yansıttığına yönelik çeşitli araştırmaların olduğu görülmektedir.

Temellioğlu ve Küçükturan (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 4.sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki görsellerde, karakterlerin cinsiyet dağılımı, aile içi sorumluluklar başta olmak üzere çeşitli toplumsal cinsiyet alanları açısından eşitsizlik vurgusu ortaya koyan içeriklere yer verilmiş olduğu görülmüştür. Emir, Baysan, Koyunoğlu ve Yükselen (2022) tarafından resimli öykü kitaplarının incelendiği bir araştırmada, kadın ve erkek karakterlerin meslek tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik içerik unsurlarına yer verildiği tespit etmişlerdir. Özcivanoğlu (2022) tarafından gerçekleştirilen öykü kitapları incelemesinde, karakterlerin cinsiyet dağılımlarında bir dengenin gözetilmediği, erkeklerin kadınlara göre daha çeşitli mesleklerde, kadınların ise genellikle ev ve çocuk bakımı ile ilgili işlerde gösterildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Başkan Takaoğlu (2021) ise fizik ders kitaplarını incelediği çalışmasında, kitaplardaki cinsiyet dağılımında erkeklerin ağırlıkta olduğu, birçok mesleğin erkeklere özgü olarak gösterildiği, ev dışı işlerde ve ev geçimini sağlayan kişilerin erkekler olarak gösterildiği, kadınların ise meslek grupları içerisinde daha pasif olarak yer aldığı sonucuna varmıştır. Benzer şekilde Kırbaşoğlu Kılıç ve Eyüp (2011) çalışmalarında, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında, oransal olarak erkek figürlere kadınlardan daha fazla yer verildiğini, erkeklerin çeşitli meslek gruplarında yer alabilirken kadınların sadece belirli mesleklerde yer alabildikleri, aile içi rollerde ise kadın figürlerinin oransal olarak daha fazla yer aldığı, erkeklerin ev geçimini sağlayan ve güç gerektiren işlerle özdeşleştirildikleri, kişilik olarak kadınların erkeklerden daha duygusal, erkeklerin ise kadınlardan daha mantıklı düşünen varlıklar olarak sunulduğu sonucuna varmışlardır. Sarıtaş ve Şahin (2018) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ise hayat bilgisi ders kitapları içerisinde kadınların çoğunlukla ev içi ortamlarda (çocuklarla ve mutfakla bağlantılı alanlarda), erkeklerinse daha çok güç gerektiren alanlarda gösterildikleri ve meslek gruplarında da bu doğrultuda erkeklerin daha çeşitli meslekleri icra ettikleri ve kadınların mesleklerinde ise toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının dışına çıkılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sönmez ve Dikmenli (2021) ilkökul sosyal bilgiler ders kitabını inceledikleri araştırmalarında, kız ve erkek çocuklarının oyun ve oyuncak tercihlerinde cinsiyetçi anlayışların hâkim olduğunu, kadınların daha çok ev içerisinde çocuk bakımıyla ilgilenen rollerde gösterilerek erkeklerin çoğunlukla ev dışı ortamlardaki işlerle ilişkili biçimde meslek seçimlerinde cinsiyetçi kalıp yargıların dışına çıkılmadığını tespit etmişlerdir.

Bu araştırma kapsamında da gerçek yaşam deneyimlerinden kesitler sunması, dünyada ve ülkemizde nesiller boyu ilgi görmüş, birçok dile çevrilerek çocuklara okutulmuş ve hâlihazırda okunmaya devam ediliyor olması sebebiyle Ayşegül Serisi'ndeki öykü kitapları, toplumsal cinsiyet unsurlarını içermeye biçimleri açısından incelenmiştir. Nitekim alan yazında toplumsal cinsiyet ile ilgili çeşitli disiplinlere ait araştırmalar bulunmasına rağmen ilgili seride yer alan kitapların toplumsal cinsiyet unsurları açısından incelendiği bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. Araştırmanın önemi ve özgünlüğü açısından bu durum dikkate değerdir. Ayrıca kız çocuklarının ve kadınların ayrımcılığın negatif yüzü ile daha yoğun şekilde karşı karşıya kaldıkları göz önüne alındığında da bir kız karakterin maceralarının konu edildiği bir kitap serisindeki öykü kitaplarının toplumsal cinsiyet unsurları açısından incelenmesi, ilgili alan yazına sağlayacağı düşünülen özgün katkı dolayısıyla da önemli görülmektedir. Araştırma kapsamında, Ayşegül Serisi'nde yer alan altmış çocuk öykü kitabında, aile içi rollerin temsili, renklendirmeler ve renk tercihleri, oyun ve oyuncak tercihleri, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı profilleri, yöneticilik ve liderlik özelliklerine sahiplik, katılım gösterilen boş zaman etkinlik türleri, üslup ve söylem biçimleri, cinsiyet dağılımları, yansıtılan duygusal temelli davranış örüntüleri, fiziksel özellikler ve görünüm, bulunulan mekânlar, psikomotor kabiliyetler ve yeterlik profilleri, meslek icraları ve tercihleri, mizaç özellikleri ile sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri konu alanlarına ilişkin toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının belirlenmesi problemi üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma kapsamında, bir kız çocuğunun çeşitli konulardaki serüvenlerini konu edinen ve toplam 60 çocuk öykü kitabından oluşan Ayşegül Serisi içerisindeki çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu ana amaç altında araştırmada şu alt amaçlara cevap aranmıştır:

- 1- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, kullanılan renkler ve renk tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 2- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin icra ettikleri meslekler ve meslek tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 3- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin cinsiyet dağılımları hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 4- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin sıklıkla buldukları mekânlar ve mekân tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 5- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterler tarafından oynanan oyunlar, oyuncaklar ve oyun tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 6- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterler tarafından katılım gösterilen sanatsal ve sportif faaliyetlere ve katılım tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 7- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterce sergilenen bilişsel yeterlikler ve akademik başarı profili açısından toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 8- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterler tarafından sergilenen mizaç özellikleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 9- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterler tarafından sergilenen duygusal temelli davranışlar hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 10- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin boş zaman değerlendirme etkinlikleri ve tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 11- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin fiziksel özellikleri ve görünüşleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 12- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin psiko-motor kabiliyetler ve yeterlikler hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 13- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin üslup ve söylem biçimleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?

14- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaya hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?

Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin aile yaşantısında sergiledikleri roller ve yerine getirilen sorumluluklar hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Yaklaşımı

Ayşegül Serisinde yer alan çocuk hikâye kitaplarında, toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiş olan bu araştırma nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımının, daha az sayıda kişi ve durum üzerinde çok daha fazla ve detaylı bilgi edinilmesinin, verilerin tek tek okunması ve araştırma bulgularının, çeşitli kod ve kategoriler ile sunulmasının gerekli olduğu araştırmalarda tercih edilebilecek bir yaklaşım olduğu belirtilmiştir. (Patton, 2014; Merriam, 2015). Araştırma kapsamında, seri içerisinde yer alan çocuk hikâye kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarının ne şekilde yer aldığı (var olan şekli ile) belirlenmesi yoluna gidilmiş, bu doğrultuda da betimsel desende bir çalışma yürütülmüştür. Creswell (2014) betimsel tarama desenine sahip araştırmalarda ele alınan nesnenin, bireyin veya bir olayın kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığını belirtmiştir. Bu kapsamda araştırmanın çerçevesi, seri içerisinde yer alan çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının mevcut hâlleri ile ortaya çıkartılması ile sınırlı tutulmuştur.

2.2. Araştırma Grubu

Bu araştırma kapsamında, Ayşegül Serisi içerisinde yer alan toplam altmış çocuk kitabı incelenmiştir. Araştırmada incelenen serinin belirlenmesinde, amaçlı örneklem yaklaşımı benimsenmiştir. Büyüköztürk ve diğerleri (2011) tarafından, gözlem birimlerinin belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşması isteminde kullanılacak bir yöntem olarak tarif edilmiştir. Bu noktada, ilgili kitap serisinin incelenmesine karar verilmesi aşamasında, ulusal ve uluslararası çerçevede toplumsal cinsiyet konu alanına uygunluk kriteri göz önünde bulundurulmuş, çocuk kitaplarının ana karakteri, olay örgüsü, konusu, mesajı, mekânları, görsel ve diğer unsurları açısından ilgili konu ile ilişkili zengin bir içerik sunması kriterleri esas alınmıştır. Bu ölçütler doğrultusunda da bir kız karakterin çeşitli maceralarını konu edinen çocuk hikâyelerinden oluşan Ayşegül Serisi içerisinde yer alan çocuk öyküleri toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumları açısından incelemeye tabi tutulmuştur.

Kitap serisi ile ilgili ayrıntılı bilgilere bakıldığında serinin ilk kitabının, “Martine Çiftlikte” ismi ile yazar Gilbert Delahaye tarafından kaleme alınmış ve Marcel Marlier tarafından da görselleştirilerek Casterman Yayınevi tarafından 1954 yılında Belçika’da Fransızca olarak yayımlanmış olduğu görülmektedir. Orijinal adı *Martine* olan çocuk kitabı serisinin ana kahramanı ise her ülkede farklı bir adla yayımlanırken, Türkiye’de “Ayşegül” adıyla yayımlanmıştır. 1965 yılında ülkemizde yayınlanmaya başlanan Ayşegül serisinin ilk kitapları arasında; “Ayşegül Okulda, Ayşegül Sirk Cambazı, Ayşegül Seyahatte, Ayşegül Hayvanat Bahçesindedir” isimli kitaplar yer almaktadır. 1997 yılına kadar 46 kitap sayısına ulaşan serinin, Gilbert Delahaye’ nin ölümü üzerine yazarlığı Marcel Marlier’ nin oğlu Jean Louis tarafından devam ettirilmiştir. Türkiye’ de serinin bugüne kadar Sümer, Yeni Sümer, Alpagut, Aksoy, Marsık ve Yapı Kredi Yayınları tarafından çeşitli basımları gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 60 kitaptan oluşan ve Yapı Kredi Yayıncılık tarafından basılmış en güncel versiyonu incelenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, nitel veri toplama yöntemlerinden bir tanesi olan doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Merriam (2015), nitel veri kaynaklarından dokümanların, gerek bilgilerin istikrarlı oluşunu sağlamaları gerekse etkiye kapalı biçimde nesnellik sergilemeleri dolayısıyla diğer nitel veri elde etme araçlarına nazaran daha tercih edilebilir olduklarına dikkat çekmiştir. Araştırma kapsamında da 60 çocuk hikâye kitabından oluşan ve uluslararası alanyazında tanınırlığı bulunan Ayşegül Serisi'ndeki kitaplar toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumları açısından incelenmiştir. Çocuk hikâye kitaplarındaki toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin verilerin edinilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından "Toplumsal Cinsiyet Unsurları Kitap İnceleme Formu" geliştirilmiştir. Formun hazırlanması öncesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği konu alanına ilişkin ulusal ve uluslararası literatür ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda form kitap içerisindeki metin ve görsellerin; "aile içi rollerin temsili, renklendirmeler ve renk tercihleri, oyun ve oyuncak tercihleri, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı profilleri, yöneticilik ve liderlik özelliklerine sahiplik, katılım gösterilen boş zaman etkinlik türleri, üslup ve söylem biçimleri, cinsiyet dağılımları, yansıtılan duygusal temelli davranış örüntüleri, fiziksel özellikler ve görünüm, bulunulan mekânlar, psikomotor kabiliyetler ve yeterlik profilleri, meslek icraları ve tercihleri, mizaç özellikleri ile sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri" konu başlıkları altında incelenmesine olanak sağlayacak biçimde hazırlanmıştır. Daha sonra hazırlanan inceleme formu, çocuk hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanında bilimsel çalışmaları bulunan iki uzman tarafından incelenmiş ve analizler öncesinde son şekline kavuşturulmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında, Ayşegül Serisinde yer alan 60 hikâye kitabı toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından incelenmiştir. Seride yer alan kitaplar, araştırmacı tarafından geliştirilen toplumsal cinsiyet unsurları kitap inceleme formu kullanılarak incelenmiştir. İnceleme formu, araştırmacı tarafından gerçekleştirilen literatür incelemesinin ardından geliştirilmiş, toplumsal cinsiyet eğitimi ve çocuk kitapları alanında uzmanlaşmış bir alan uzmanı tarafından kontrol edilerek esas incelemelere hazır hâle getirilmiştir. Toplumsal cinsiyet alanlarına göre hazırlanmış form doğrultusunda incelenen hikâye kitapları, verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türü olarak tarif edilmiş olan betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu noktada kitapların incelenmesi sürecinde ve bu işlem sonrasında herhangi bir yeni kategori oluşturma yoluna gidilmemiştir. Form yardımıyla gerçekleştirilen incelemeler neticesinde edinilen veriler, bulgular bölümünde her bir toplumsal cinsiyet alanına ait ayrı başlık altında ayrıntılı olarak sunulmuştur. Veriler, serideki kitaplarda görülme sıklıkları açısından sayısal olarak görünür kılınmış ve ayrıca kitaplarda tespit edilen cinsiyet eşitliği ve/veya ayrımcılığı içerikli örnek söylem kesitleri ve görseller ile de desteklenmiştir. Toplumsal cinsiyet alanları doğrultusunda kategorik hâle getirilen veriler, yine toplumsal cinsiyet eğitimi ve çocuk hakları alanında uzman iki araştırmacı tarafından kontrol edilmiş, verilerin geçerlik ve güvenilirlik düzeylerinin en üst düzeye çıkartılmasına gayret edilmiştir. Creswell'e göre (2014), araştırma verilerinin asıl araştırmacı dışında bağımsız araştırmacıların perspektiflerinden incelenmesi sayesinde, gerçekleştirilen nitel araştırmanın bütününe yönelik geçerliliğin artırılacağı ifade edilmiştir. Bu hususla beraber, seride yer alan tüm kitapların ve güncel basımlarının incelenmiş olması ile araştırma kapsamında gerçekleştirilen veri analizi işlemlerinin geçerlik ve güvenilirliğinin tesisine uygun hareket edilmiş olduğu değerlendirilebilir.

3. Bulgular

Bu bölümde Ayşegül Serisinde yer alan 60 hikâye kitabı, toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının tespiti amacıyla kitap inceleme formu kullanılarak incelenmiş ve ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Bulguların hangi toplumsal cinsiyet unsurlarına göre sunulmuş olduğu aşağıda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

- Aile İçi Roller Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

- Bilişsel Yeterlikler ve Akademik Başarı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Boş Zaman Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Cinsiyet Dağılımı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Duygusal Temelli Davranışlar Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Fiziksel Özellikler ve Görünümlerde Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Mekân Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Meslek Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Mizaç Özellikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Oyun ve Oyuncak Tercihleri Noktasında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Psikomotor Kabiliyetler ve Yeterlikler Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılım Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Renk Tercihleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Üslup ve Söylem Biçimleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Yöneticilik ve Liderlik Özelliklerini Yansıtırma Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

3.1. Aile İçi Roller Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında aile içi roller açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki aile içi rollere dayalı toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 1'de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Aile içi roller açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	31
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	2
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	27

Tablo 1 incelendiğinde, kitap serisi içerisinde aile içi rollere dayalı (alışveriş yapmak, temizlik yapmak, çocuk bakımı vb.) davranışlar açısından cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin haylice fazla olduğu görülmektedir. Seri içerisinde, aile içi roller açısından cinsiyet eşitsizliği vurgusuna

sahip kitap içeriklerinin çok az sayıda olduğu da bu noktada önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca seri içerisinde, aile içi rollere dayalı toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen içeriklere sahip kitapların da yoğunlukta olduğu görülmektedir. Aile içi rollere dayalı toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1: Çocuklarla ilgilenen baba figürü (Kitap: Yılbaşı Sürprizi)

Şekil 2: Birlikte yemek hazırlayan kız ve erkek figürü (Kitap: Ev İşlerini Kardeşler Yapıyor)

Şekil 1

Şekil 2

Şekil 1 ve Şekil 2 incelendiğinde, çocukları ile ilgilenmekte olan bir baba figürü ve mutfak ortamında birlikte iş bölümü yapmış olan farklı cinsiyetlere sahip çocuk figürleri görülmektedir. İlgili görsel içerikler, aile içi roller ve sorumluluklar kapsamındaki toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları sergilemektedir.

3.2. Bilişsel Yeterlikler ve Akademik Başarı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki bilişsel yeterlikler ve akademik başarı konusundaki toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 2'de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	16
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	-
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	44

Tablo 2 incelendiğinde, bilişsel yeterlikler ve akademik başarıya dayalı toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen içeriklere sahip kitapların seri içerisinde çok büyük bir bölümü temsil ettiği görülmektedir. Yine Tablo 2'e bakıldığında, seride bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip belirli sayıda kitabın bulunduğu, diğer taraftan bu konu açısından cinsiyet eşitsizliği durumuna örnek teşkil edecek içerikte bir kitabın yer almadığı anlaşılmaktadır. Bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 3: Tahtada ders anlatan kız çocuk figürü (Kitap: Yaşasın! Okul Açılıyor)

Şekil 4: Bilimsel faaliyette bulunan kız çocuk figürü (Kitap: Doğayı Koruyor)

Araştırma Makalesi

Şekil 3

Şekil 4

Şekil 3 ve Şekil 4 incelendiğinde, bir kız çocuğu figürünün arkadaşlarına ders anlatırken resmedildiği ve ayrıca yine farklı kız çocuğu figürlerinin böcek bilimiyle ilgili araştırma yaptıkları görülmektedir. İlgili görsellerin ve bunlarla birlikte yer verilen sözel ifadelerin, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları temsil ettiği söylenebilir.

3.1. Boş Zaman Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerine dayalı toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 3'te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 3. Boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	9
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	6
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	45

Tablo 3 incelendiğinde, boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen içeriklere sahip kitapların seri içerisinde çok büyük bir bölümü temsil ettiği görülmektedir. Seri içerisinde incelenen kitaplarda boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından eşitlik vurgusuna sahip kitaplar olmakla birlikte boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini içeren kitaplarında olduğu görülmektedir. Boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

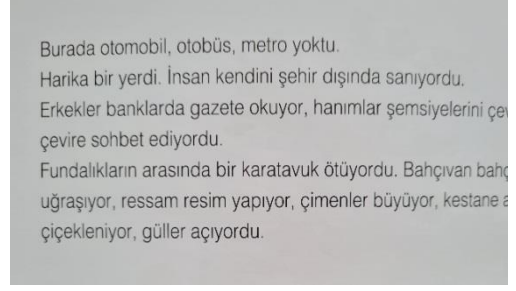
Şekil 5: Aşçılık okulunda kız ve erkek çocuk figürü (Kitap: Küçük Aşçılar)

Şekil 6: Boş zaman değerlendirme etkinliklerini ifade eden metin (Kitap: Arkadaşlarıyla Parkta)

Araştırma Makalesi

Şekil 5

Şekil 6

Şekil 5 incelendiğinde, aşçılık okulunda kız ve erkek çocukların bir arada ilk derse hazırlık yaptıkları görülmektedir. Bununla birlikte yer verilen sözel ifade kız ve erkek çocuk arasındaki diyalog boş zaman değerlendirme etkinlikleri kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği açısından dikkat çekmektedir. Şekil 6' da yer verilen sözel ifade entelektüel gelişim kapsamında gazete okuma etkinliğinin erkek figüründe boş zaman değerlendirme etkinliği olarak sunulması cinsiyet eşitsizliği kapsamında ele alınabilir.

3.1. Cinsiyet Dağılımı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki cinsiyet dağılımı toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 4'te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 4. Cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	54
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	3
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	3

Tablo 4 incelendiğinde, cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin belirgin bir fazlalık gösterdiği görülmektedir. Seri içerisinde, cinsiyet dağılımı açısından eşitsizlik vurgusuna sahip kitaplar olmakla birlikte cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünden ele alınabilecek kitaplarında olduğu görülmektedir. Cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 7: Yelken kulübünde eğitim gören kız ve erkek çocuğu figürü (Kitap: Yelken Açıyor)

Şekil 8: Gösteri izleyen kız çocuğu/kadın ve erkek çocuğu/erkek figürü (Kitap: Çiçek Şenliğinde)

Şekil 7

Şekil 8

Şekil 7 ve Şekil 8 cinsiyet dağılımı açısından incelendiğinde, kadın/kız çocuğu ve erkek/erkek çocuğu sayılarının cinsiyet eşitliğine işaret eder nitelikte konumlandırıldığı görülmektedir. Bu noktada ilgili görsellerin, cinsiyet dağılımı açısından seri içerisinde yer alan kitapların tamamına yakınındaki durumu örnekler nitelikte toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip olduğunu söylemek mümkündür.

3.2. Duygusal Temelli Davranışlar Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'ndeki çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin duygusal hâlleri (cesur, korkak, saldırgan, endişeli vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki duygusal temelli davranışlar toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 5'de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 5. Duygusal temelli davranışlar açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	12
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	3
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	45

Tablo 5 incelendiğinde, duygusal temelli davranışlar açısından toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen içeriklere sahip kitapların seri içerisinde çok büyük bir bölümü temsil ettiği görülmektedir. Seri içerisinde incelenen kitaplarda duygusal temelli davranışlar açısından eşitlik vurgusuna sahip kitaplar bulunmakla birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliğini içeren çok az sayıda kitabın da olduğu görülmektedir. Duygusal temelli davranışlar açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 9: Korku duygusunu sergileyen erkek çocuğu figürü (Kitap: Evin Hayaleti)

Şekil 10: Köpektan korkan kız ve erkek çocuk figürü (Kitap: Akıllı Köpek)

Şekil 9

Şekil 10

Şekil 9 ve Şekil 10 incelendiğinde, kız çocuklarına/kadınlara daha çok atfedilen bir duygu durumu olarak korku hissinin, erkek bir çocuk karakteri tarafından sergilendiği görülmektedir. İlgili görsellerde de duygusal davranışlar noktasındaki toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek olabilecek seri içerisindeki kitaplarda yer alan durum örneklerinden bazıları görülmektedir.

3.1. Fiziksel Özellikler ve Görünümlerde Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'ndeki çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin fiziksel özellikleri ve görünümünde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin fiziksel özellik ve görünümü toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 6'da detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 6. Fiziksel özellikler ve görünümünde toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	43
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	17
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	-

Tablo 6 incelendiğinde, seri içerisinde yer alan karakterlerin fiziksel özellikleri ve görünümünde (kıyafetler, aksesuarlar, stil vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgusuna sahip kitap içeriklerinin büyük çoğunlukta olduğu görülmektedir. Yine Tablo 6'ya bakıldığında, karakterlerin fiziksel özellikleri ve görünümünde (kıyafetler, aksesuarlar, stil vb.) toplumsal cinsiyet eşitsizliği vurgusuna sahip belirli sayıda kitabın bulunduğu görülmekle birlikte seri içerisindeki kitaplar incelendiğinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitapların olmaması bu noktada önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Fiziksel özellikler ve görünümünde toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 11: Kız ve erkek çocuk figürü (Kitap: Şehre Taşınıyor)

Şekil 12: Kız çocuğu/kadın ve erkek çocuğu/erkek figürü (Kitap: Fındık Kayıp)

Şekil 11

Şekil 12

Şekil 11 ve 12 incelendiğinde, pantolon/şort giymek yetişkin erkek/erkek çocuklarına özgü görülürken kız çocuklarının da pantolonla/ şortla, kız ve erkek çocuklarını benzer şapka modelleriyle resmedildiği görülmektedir. Kitap serisi içerisindeki çok sayıda kitapta da olduğu gibi kız çocuklarının kısa/ uzun, dağınık/toplu saç stiliyle resmedilmiş olması toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapıldığını göstermektedir. Bu noktada resmedilen karakterlerin kıyafetleri, aksesuar kullanımları, stilleri vb. toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları sergilemektedir. Diğer taraftan Şekil 12 incelendiğinde, yaşlı kadın figürlerinde görüldüğü gibi serideki kitapların birçoğunda yaşlı kadın karakterlerinin etekle, kısa ya da toplu saçla resmedilmiş olması toplumsal cinsiyet eşitsizliği noktasında dikkat çekmektedir.

3.1. Mekân Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

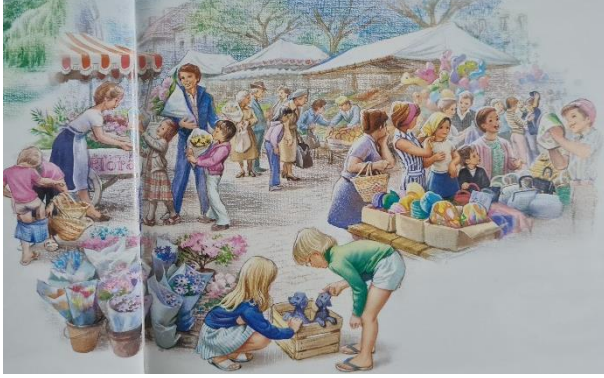
Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 7'de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 7. Mekân bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	36
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	-
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	24

Tablo 7 incelendiğinde, seri içerisinde yer alan karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik değerlendirilebilen kitapların yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Yine Tablo 7'ye bakıldığında, seride yer alan karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve eşitsizliğine yönelik içeriklere sahip olmayan belirli sayıda kitabın bulunduğu, diğer taraftan bu konu açısından cinsiyet eşitsizliği durumuna örnek teşkil edecek içerikte bir kitabın yer almadığı anlaşılmaktadır. Mekân Bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 13: Pazar yerinde kadın/ kız çocuğu ve erkek/ erkek çocuğu figürü (Kitap: *Anneler Günü Çiçeği*)

Şekil 14: At yarışı seyreden kadın ve erkek figürü (Kitap: Ata Biniyor)

Şekil 13

Şekil 14

Şekil 13 ve 14 incelendiğinde, farklı ortamlarda birlikte bulunan farklı cinsiyetlere sahip çocuk ve yetişkin figürleri görülmektedir. İlgili görsel içerikler, karakterin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları sergilemektedir. Özellikle erkeklere atfedilen at yarışlarına katılma ve izlemekten hoşlanma özelliği Şekil 14'e kadın figürlerinin yerleştirilmesiyle toplumsal cinsiyet eşitliğine bir örnek teşkil etmektedir. İncelenen resimlerde olduğu gibi serideki diğer kitaplarda da cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir.

3.1. Meslek Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin meslek tercihleri noktasında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin meslek tercihleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 8'de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 8. Meslek tercihleri açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	22
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	29
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	9

Tablo 8 incelendiğinde, seri içerisinde yer alan karakterlerin meslek tercihlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir. İncelenen seri içerisinde, meslek tercihi açısından az sayıda toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitap olması önemli bir bulgu olmakla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği içeriğine sahip olan belirli miktarda kitap olduğu da görülmektedir. Meslek tercihi bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 15: Kadın hostes figürü (Kitap: Uçağa Biniyor)

Şekil 16: Kadın savaşçı figürü (Kitap: Prenses ile Şövalye)

Şekil 15

Şekil 16

Şekil 15 incelendiğinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği yönünde içeriğe sahip kitapları temsil eden görselde uçuş hostesliği mesleği yapan bir kadın figürü görülmektedir. Şekil 16 incelendiğinde ise toplumsal cinsiyet eşitliği yönünden serideki kitapları temsil eden görselde sıklıkla erkeklere atfedilen savaşçılık yeteneğinin bir kadın figüre atfedildiği görülmektedir.

3.1. Mizaç Özellikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterler tarafından sergilenen mizaç özelliklerinin (dağınık, alıngan, hayalperest, vefalı, komik vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin mizaç özellikleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 9'da detaylı olarak sunulmuştur:

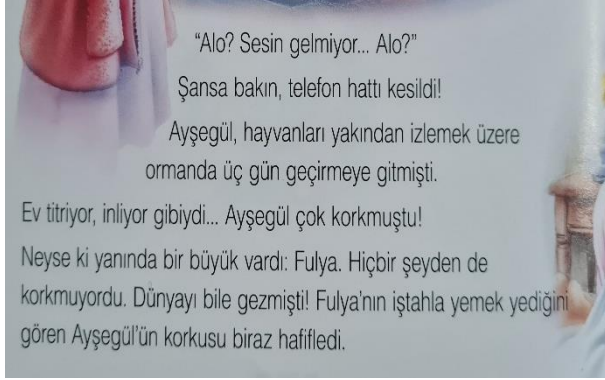
Tablo 9. Mizaç özellikleri açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	30
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	8
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	22

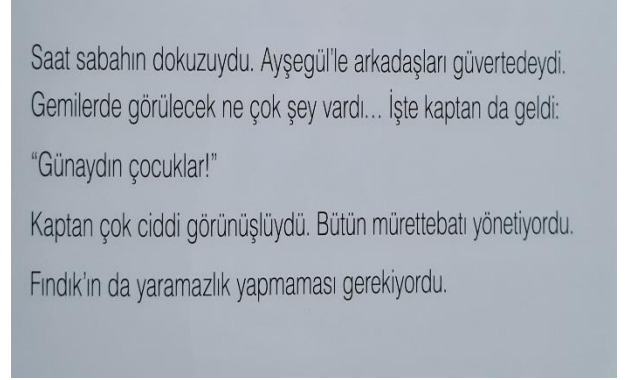
Tablo 9 incelendiğinde, seri içerisinde bulunan kitapların çoğunluğunda karakterlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik mizaç özelliklerine (dağınık, alıngan, hayalperest, vefalı, komik vb.) sahip olduğu görünmekle birlikte seri içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde mizaç özelliği içeriğine sahip olmayan kitaplarında belirli bir çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Yine Tablo 9'a bakıldığında, seride yer alan karakterlerin mizaç özellikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği içeriğine sahip az sayıda kitaba yer verildiği görülmektedir. Mizaç özelliği bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 17: Toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek içerik metni (Kitap: Nuh'un Gemisi)

Şekil 18: Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine örnek içerik metni (Kitap: Amerika'ya Vapurla Yolculuk)

Şekil 17

Şekil 18

Şekil 17 incelendiğinde, ana karakterimiz olan kız çocuğu korku yaşarken yanındaki yetişkin kadının hiçbir şeyden korkmadığı ve Dünya'yı yalnız dolaştığı vurgusuyla toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek teşkil edecek bir durum ele alınmıştır. Şekil 18 incelendiğinde ağırlıklı olarak mizaç özelliği olarak erkeklerle özleştirilen ciddiyet unsuru, bir erkek kaptanın mizaç özelliği olarak ele alınmıştır ve bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik örnek bir durum olarak incelenmiştir.

3.1. Oyun ve Oyuncak Tercihleri Noktasında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterler tarafından tercih edilen oyuncak ve oyunların toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulguları ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin tercih ettikleri oyuncak ve oyunların toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 10'da detaylı olarak sunulmuştur:

Tablo 10. Oyun ve oyuncak tercihleri açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	43
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	6
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	11

Tablo 10 incelendiğinde, seri içerisinde bulunan kitapların büyük bir çoğunluğunda karakterlerin seçmiş oldukları oyun ve oyuncak seçimleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik olduğu görülmektedir. Seri içerisinde, karakterlerin seçmiş olduğu oyun ve oyuncak tercihlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünden değerlendirilebilecek az sayıda kitap olduğu görülmekle beraber toplumsal cinsiyet eşitsizliği unsurlarını barındıran çok az sayıda kitap olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Oyun ve oyuncak tercihleri bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 19: Futbol oynayan kız ve erkek çocuk figürü (Kitap: Okulda Bir Gün)

Şekil 20: Oyuncak bebeği ile kız çocuk figürü (Kitap: Doğum Günü Bebeği)

Araştırma Makalesi

Şekil 19

Şekil 20

Şekil 19 incelendiğinde, kız ve erkek çocuk figürlerinin aynı oyun alanında ve aynı oyunu oynarken resmedildiği görülmektedir. İlgili görsel, yaygın olarak erkek/ erkek çocukları tarafından tercih edildiği kabul edilen futbol oyununda, erkek çocuklarla birlikte kız çocuklarının da oyuna dâhil olmasıyla toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek bir unsur kabul edilmektedir. Diğer taraftan Şekil 20’ de görsel olarak ve “...bütün oyuncak bebekler, kendilerini çok seven küçük kızları sever!” ifadesiyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğine örnek olabilecek unsurlara yer verilmiştir.

3.1. Psikomotor Kabiliyetler ve Yeterlikler Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi’nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin psikomotor kabiliyetleri ve yeterlikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin psikomotor kabiliyetleri ve yeterlikleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 11’de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 11. Psikomotor kabiliyetler ve yeterlikler açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	40
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	2
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	18

Tablo 11 incelendiğinde, seri içerisinde bulunan kitapların büyük bölümünde karakterlerin psikomotor kabiliyetleri ve yeterlikleri yönünde toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun içeriklere yer verildiği, bununla birlikte bazı kitapların ise toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan seri içerisinde yer alan kitaplarda toplumsal cinsiyet eşitsizliği unsurlarına çok az yer verildiği görülmektedir. Psikomotor kabiliyetler ve yeterlikler bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 21: Tekerlek tamiri yapan kız çocuğu figürü (Kitap: Bisiklete Binmeyi Öğreniyor)

Şekil 22: Atış yapan erkek çocuk figürü (Kitap: Lunaparkta Eğleniyor)

Şekil 21

Şekil 22

Sıklıkla erkek bireylere atfedilen tamir yapabilme kabiliyetinin Şekil 21’de bir kız çocuğu üzerinden resmedilmiş olması, bu noktada toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında bir örnek olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraftan Şekil 22’ de, sadece erkek bireyler tarafından bir aracın kullanımının resmedilmiş olduğu görülmektedir. İlgili resmin, kullanılan araç ve bununla ilişkili olabilecek hususlar ile birlikte ele alındığında, bu hususta toplumsal cinsiyet eşitsizliğini işaret ettiği belirtilebilir.

3.1. Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılım Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi’nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 12’de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 12. Sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	21
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	6
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	33

Tablo 12 incelendiğinde, seri içerisinde karakterlerin sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitap sayısının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde örnek içeriğe sahip kitapların olduğu tespit edilmesine rağmen seri içerisinde sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği unsurlarını içerisinde barındıran az sayıda kitabın olduğu da görülmektedir. Sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 23: Kayak yarışı yapan kız ve erkek çocuk figürü (Kitap: Kayak Yapıyor)

Şekil 24: Heykel yapan kız ve erkek çocuk figürü (Kitap: Kuşları Keşfediyor)

Şekil 23

Şekil 24

Şekil 23 ve 24 incelendiğinde, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım sağlayan kız ve erkek çocuk figürlerinin bir arada olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ilgili görseller, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları sergilemektedir.

3.1. Renk Tercihleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterin çizimlerinde kullanılan renklerde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin çizimlerinde kullanılan renkler toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 13'de detaylı olarak sunulmuştur.

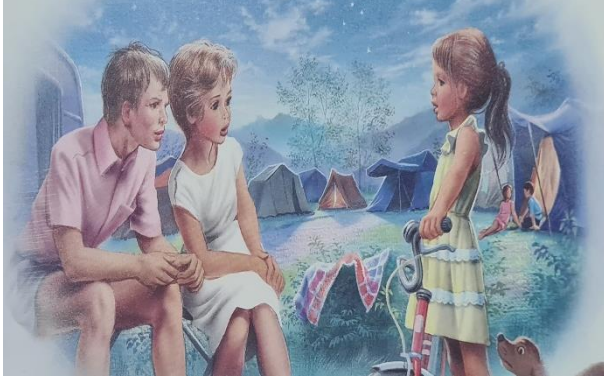
Tablo 13. Renk tercihleri bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	5
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	3
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	-

Tablo 13 incelendiğinde, seride yer alan kitapların tamamına yakının renklendirilmesinde toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip olduğu görülmektedir. Seri içerisinde renklendirilen karakterlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak nitelendirilebilecek çok az sayıda kitabın olduğu görülmektedir. Yine Tablo 13'e bakıldığında, seri içerisindeki kitapların renklendirilmesinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitaplarında olması önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Karakter çizimlerinde tercih edilen renkler bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 25: Kadın ve erkek figürü (Kitap: Müzikle Tanışıyor)

Şekil 26: Kız ve erkek çocuk figürü (Kitap: Arkadaşı Serçeyle)

Şekil 25

Şekil 26

Toplum içerisinde sıklıkla pembe rengin kadınlar ve kız çocukları tarafından; mavi rengin ise erkekler ve erkek çocukları tarafından tercih edildiği kabul edilmekle birlikte Şekil 25'te aynı kare içerisinde kadın ve erkek figüründe pembe rengin kullanıldığı görülmektedir. Şekil 26'da ise sıklıkla erkeklerin tercih ettiği renk olan mavi, bir kız çocuğunun elbisesinde kullanılırken erkek çocuğu figürlerinde pembe rengin tercih edildiği görülmektedir. İncelenen resimler, toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek teşkil etmektedir.

3.1. Üslup ve Söylem Biçimleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin üslup ve söylem biçimleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 14'te detaylı olarak sunulmuştur:

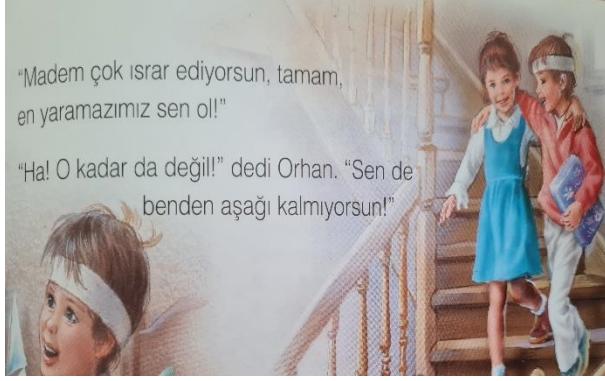
Tablo 14. Üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	2
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	1
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	57

Tablo 14 incelendiğinde, seri içerisindeki kitapların tamamına yakınında karakterlerin üslup ve söylem biçimleri toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen nitelikte birlikte yalnızca bir kitapta toplumsal cinsiyet eşitliği niteliğine sahip üslup ve söylem biçimlerine yer verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra yok denecek kadar az bir kitapta karakterlerin kullanmış olduğu üslup ve söylemde toplumsal cinsiyet eşitsizliği tespit edilmiştir. Üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

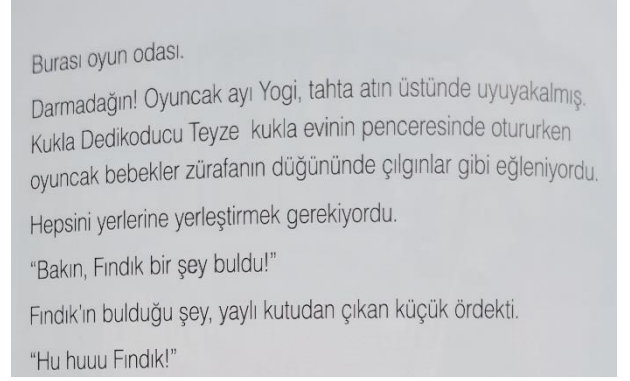
Şekil 27: İki çocuk arasında geçen konuşma (Kitap: Kardeşimi Çok Seviyorum)

Şekil 28: Bir kuklayı betimleyen ifade (Kitap: Ev İşlerini Kardeşler Yapıyor)

Şekil 27

"Madem çok ısrar ediyorsun, tamam, en yaramamız sen ol!"
 "Ha! O kadar da değil!" dedi Orhan. "Sen de benden aşağı kalmıyorsun!"

Şekil 28

Burası oyun odası.
 Darmadağın! Oyuncak ayı Yogi, tahta atın üstünde uyuyakalmış.
 Kukla Dedikoducu Teyze kukla evinin penceresinde otururken
 oyuncak bebekler zürafanın düğününde çılgınlar gibi eğleniyordu.
 Hepsini yerlerine yerleştirmek gerekiyordu.
 "Bakin, Fındık bir şey buldu!"
 Fındık'ın bulduğu şey, yaylı kutudan çıkan küçük ördekti.
 "Hu huuu Fındık!"

Şekil 27 incelendiğinde, ana karakter Ayşegül ve kardeşi Orhan'ın karşılıklı konuşmalarında birbirlerine karşı kullandıkları dilsel ifadeye yer verildiği görülmektedir. Çocukların cinsiyet ayrımı yapmaksızın yaramaz olarak nitelendirilmesi toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun bir örnek olarak kabul edilebilir. Ağırlıklı olarak kadınlara ait bir özellik olarak kabul edilen dedikodu yapma özelliği "Kukla Dedikoducu Teyze" ifadesiyle Şekil 28'de toplumsal cinsiyet eşitsizliğine örnek bir ifadedir.

3.1. Yöneticilik ve Liderlik Özelliklerini Yansıtma Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin yöneticilik ve liderlik özellikleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerine ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 15' de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 15. Yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtma bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ait sayısal bulgular

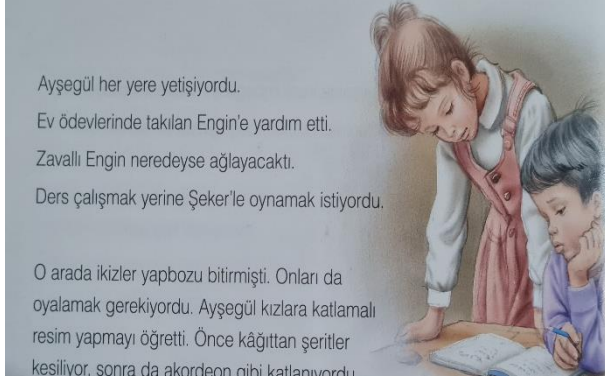
Görsel ve İfade Niteliği	n
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	18
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	-
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	42

Tablo 15 incelendiğinde, serinin büyük bir çoğunluğunda karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtması bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitaplardan oluştuğu görülmektedir. Seri içerisinde, yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtması bağlamında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini vurgulayan kitabın olmaması önemli bir bulgu olmakla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında örnekler içeren belirli sayıda kitap bulunduğu görülmektedir. Yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtma bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda gösterilmiştir:

Şekil 29: Erkek çocuğuna ödevlerinde yardımcı olan kız çocuğu figürü (Kitap: Bebek Bakıyor)

Şekil 30: Yüzme öğreten kız çocuğu figürü (Kitap: Yüzme Öğreniyor)

Araştırma Makalesi

Şekil 29

Şekil 10

Şekil 29 ve Şekil 30 incelendiğinde, kız çocuklarının öğretici konumda olduğu görsellere ve o görselleri destekleyen ifadelere yer verildiği görülmektedir. İncelenen resimler, seri içerisindeki kitaplarda yer alan karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaları yönünden toplumsal cinsiyet eşitliğini destekler nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 54 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini işaret edecek şekilde farklı cinsiyette karakterlere benzer oranda yer verildiği, 3 tanesinde cinsiyet dağılımında eşitsizlik olduğu ve 3 tanesinde de eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında birçok araştırmada, incelenen kitaplarda erkek figürlerine kadınlara oranla daha sık yer verildiği ya da kadın figürlere hiç yer verilmediği durumlar olduğu tespit edilmiştir (Batmaz, 2021; Demirel, 2010; Dünder, 2021; Kırbasoğlu Kılıç ve Eyüp, 2011). Temellioğlu ve Küçükturan (2022) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise incelenen ders kitaplarında erkeklere oranla kadın ve kız çocuğu figürüne daha fazla yer verildiği buna rağmen figürlerin cinsiyet rollerinde kalıp yargılar dışına çıkılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda literatürdeki birçok araştırmanın aksine, seride yer alan çocuk kitaplarında cinsiyet dağılımı konusunda eşitlikçi bir yaklaşımın benimsenmiş olduğunu söylemek mümkün olabilir. Bu bağlamda incelenmiş çocuk kitaplarının, cinsiyet eşitliği farkındalığının oluşturulabilmesi adına okutulması faydalı olabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında aile içi roller açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 31 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini işaret eden (birlikte yemek yapma, ev temizleme ve çocuklarla ilgilenme vb.) unsurlarının olduğu görülmüştür. Kitapların 27 tanesinde eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 2 kitapta ise cinsiyet eşitsizliği yönünde değerlendirilebilecek içeriğin yer aldığı görülmüştür. Kaynak ve Aktaş (2017) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, kitaplarda aile içi roller noktasında kadınların yemek hazırlama, ev temizleme, çocuklarla ilgilenme ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları erkeklerden daha fazla üstlendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çeşitli araştırmalarda da benzer şekilde hikâye kitaplarında kadınların çoğunlukla pasif karakterler olarak konumlandırıldıkları ve aile içi roller konusunda belirli davranışlarla (yemek yapmak, temizlik vb.) daha çok ilişkilendirildikleri sonucuna ulaşıldığı görülmüştür (Bal ve Reyhanoğlu, 2022; Özcivanoğlu, 2022; Temellioğlu ve Küçükturan, 2022). Bu noktada literatürdeki birçok araştırmanın aksine, serinin aile içi roller konusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren unsurlarının ön planda tutulmuş olduğu söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında meslek tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda serideki 29 kitapta meslek tercihleri açısından cinsiyet eşitsizliği yönünde

değerlendirilebilecek içeriğe yer verildiği görülmüştür. Seride yer alan 22 kitapta ise cinsiyet eşitliği yönünde değerlendirilecek içeriklerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan birçok araştırmada da benzer şekilde çocuk kitaplarında ve ders kitaplarında erkeklerin daha çeşitli meslek gruplarında kadınların ise ev hanımı, hemşire ve öğretmen gibi kadına yönelik kalıplaşmış belli meslek gruplarında gösterildiği sonucuna varılmıştır (Batmaz, 2021; Kaynak ve Aktaş, 2017; Sarıtaş ve Şahin, 2018; Temellioğlu ve Küçükturan, 2022). Bu noktada seride yer alan kitapların, meslek tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik içeriklere daha çok sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda gerçekleştirilecek toplumsal cinsiyet eğitimi süreçlerinde, meslek tercihlerinin eşitlikçi ve eşitsizlik yönlerinin seride yer alan kitaplarla ele alınarak vurgulanmasının mümkün olduğu söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda serideki kitapların büyük çoğunluğunda (n:36) cinsiyet eşitliği yönünde içeriklerin yer aldığı ve seride mekânsal açıdan eşitsizlik bağlamında içeriğe sahip kitapların olmadığı görülmekle birlikte 24 kitapta ise eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan bazı çalışmalarda ise bu araştırmada edinilen bulgularla paralel olmayan nitelikte, kadınların çoğunlukla ev içi mekânlarda, erkeklerin ise dış mekânlardaki ortamlarda gösterildiği sonucuna ulaşıldığı görülmüştür (Başkan Takaoğlu, 2021; Batmaz, 2021). Benzer şekilde Davarcı ve Zengin (2021), ders kitaplarında kadınlara dış mekânlarda (mecliste, savaş meydanında, gemi ve araba gibi mekânlarda vb.) yer verilme durumunun çok az olduğu veya hiç yer verilmediğini belirtmişlerdir. Bu noktada seride yer alan kitapların, mekânsal bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği yönündeki içeriklere daha çok sahip olduğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik kalıp yargıların kırılmasında bir eğitim aracı olarak serideki kitapların kullanılabilirliği söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin mizaç özellikleri açısından (dağmık, alingan, hayalperest, vefalı, komik vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan 30 kitapta cinsiyet eşitliği, 22 kitapta eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı bunun yanı sıra az sayıda da olsa (n:8) cinsiyet eşitsizliğine yönelik içeriğe sahip kitapların olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında yer alan çeşitli araştırmalarda, ders ve öykü kitaplarında kadın karakterlerin çoğunlukla daha zayıf kişilik özellikleriyle (heyecanlı, kararsız, dedikoducu, çaresiz, korkak vb.), erkeklerin ise kadınlara göre daha güçlü karakter özelliklerine sahip bireyler olarak ele alındığı sonucuna varılmıştır (Emir, Baysan, Koyunoğlu ve Yükselen, 2022; Kırbaşoğlu Kılıç ve Eyüp, 2011; Özcivanoğlu, 2022). Benzer şekilde Kaynak ve Aktaş (2017), inceledikleri hikâye ve masal kitaplarında erkek karakterlerin kadınlara göre daha özgüvenli/özdenetimli, cesur/güçlü vb. özelliklere sahip bireyler olarak yansıtıldığını tespit etmişlerdir. Bu noktada seride yer alan kitapların, mizaç özellikleri açısından ağırlıklı olarak toplumsal cinsiyet eşitliği içeriğine sahip olduğu ve bu yönde gerçekleştirilecek farkındalık çalışmalarında seride yer alan kitaplardan yararlanılabileceğini söylemek mümkündür.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında bilişsel yeterlilikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların çok büyük bir bölümünde (n:44) eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 16 kitapta cinsiyet eşitliği unsurlarına yer verildiği görülmüştür. Bunu yanı sıra seride, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini vurgulayacak unsurların yer aldığı kitap olmadığı tespit edilmiştir. Davarcı ve Zengin (2021) tarafından incelenen ders kitaplarındaki görsellerde, erkeklerin kadınlara göre daha aktif ve başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dündar (2021) tarafından gerçekleştirilen sosyal bilgiler ders kitapları incelemesinde de bilim ve edebiyat alanında ağırlıklı olarak erkeklerin söz sahibi olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda seride yer alan kitapların, bilişsel yeterlilikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet eşitliği içeriğine sahip olduğu söylenebilir. Sonuç olarak toplumda yerleşmiş

cinsiyetçi bilişsel yeterlikler ve akademik başarı yaklaşımlarının değiştirilebilmesi için, seride yer alan kitapların kullanılması bu yöndeki kalıp yargıları zayıflatmakta yahut kırmakta faydalı olabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların çok büyük çoğunluğunda (n:45) eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 9 kitapta cinsiyet eşitliği ve 6 kitapta ise cinsiyet eşitsizliği içeriğine yer verildiği tespit edilmiştir. Kitiş Çınar (2013) tarafından incelenen Türkçe ders kitaplarında yer alan görsellerde, kadın ve erkek figürlerinin sokakta yürürken, alışveriş mekânlarında, tiyatro, kafeterya ve lokanta gibi mekânlarda gösterildiği fakat kadınların daha çok alışverişe gitmiş veya alışverişten dönüyorken; erkeklerin iş çantalarıyla işten çıkmış halde sokakta resmedildiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde incelenmiş kitaplarda yer alan erkek figürlerin ise gazete ve kitap okuduğu, kadınların ise sohbet ettiği, temizlik yaptığı sonucuna ulaşılmıştır (Sarıtaş ve Şahin, 2018; Kaynak ve Aktaş, 2017). Bu noktada seride yer alan kitaplarda, boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliği yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin duygusal temelli davranışları açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 45 tanesinde eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 12 tanesinde toplumsal cinsiyet unsurlarının bulunduğu ve 3 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği unsurlarının yer aldığı kitapların olduğu tespit edilmiştir. Batmaz (2021) incelemiş olduğu resimli çocuk kitaplarında, kadın karakterlerin erkeklere oranla daha yardımsever, hayalperest, cesur, telaşlı, önyargılı, kıskanç ve çekingen özelliklere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu noktada literatürdeki bazı araştırmaların aksine, seride yer alan kitapların bir kısmında duygusal temelli davranışlar açısından toplumsal cinsiyet eşitliği içerene yer verilmiş olduğu söylenebilir. Bu bağlamda seride yer alan kitaplar, bireylerin duygusal olarak gelişimlerinin desteklenmesi için kullanılabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin, fiziksel özellikleri ve görünüşleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurma durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride, toplumsal cinsiyet eşitliği unsuruna sahip 43 tane kitap, toplumsal cinsiyet eşitsizliği içeriğine sahip 17 tane kitap bulunduğu görülmüştür. Kaynak ve Aktaş (2017) çalışmalarında, incelenen kitaplardaki kadın karakterlerin kıyafet tercihlerini pantolondan çok elbise, etek ve benzeri; aksesuar tercihlerinde ise en fazla toka, çanta ve gözlük tercih ettiklerini erkeklerin ise aksesuar olarak sadece çanta ve gözlük tercih ettiklerini, ayakkabı tercihinde kadınların daha çeşitli seçenekleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Davarcı ve Zengin (2021) tarafından yapılan kitap incelemesinde ise sadece kadın ve sadece erkek bireylerin tercih ettiği kıyafetler olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada birçok araştırmanın tersine seride incelenen kitaplardaki karakterler fiziksel özellikler ve görünüşler yönünden toplumsal cinsiyet eşitliği yönündeki özellikleriyle ön planda tutulduğu söylenebilir. Bu açıdan serideki birçok kitabın fiziksel özellikler ve görünüşler yönünden cinsiyet eşitliği bağlamında önemli birer örnek olarak kullanılması mümkün olabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin, psikomotor kabiliyetleri ve yetenekleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurma durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların büyük bölümünde (n:40) cinsiyet eşitliği unsuruna yer verilirken 2 kitapta eşitsizlik bağlamında ele alınabilecek kitapların olduğu bununla beraber 18 kitapta eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı tespit edilmiştir. Alanyazında yer alan çeşitli araştırmalarda, kitaplarda ağırlıklı olarak erkeklerin ev dışı ortamlarda ve güç gerektiren işleri yaptıkları tespit edilmiştir (Dündar, 2021; Özdemir ve Balcı Karaboğa, 2019). İncelenen çalışmaların aksine Ayşegül Serisi'nde yer alan kitaplarda karakterler psikomotor kabiliyetler ve yetenekler açısından toplumsal cinsiyet eşitliği içerisine sahip olduğu ve bu doğrultuda yapılacak olan eğitimlerde seride yer alan kitapların kullanılacağı söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurma durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride, 33 kitapta eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 21 kitabın toplumsal cinsiyet eşitliği içeriğine ve 6 kitabın ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği içeriğine sahip olduğu görülmüştür. Başkan Takaoğlu (2021) tarafından incelenen ders kitaplarında, spor ve diğer kamusal faaliyetlerde erkeklerin kadınlara göre daha aktif ve ön planda olduğu sonucuna varılmıştır. Özdemir ve Balcı Karaboğa (2019) tarafından incelenen ders kitaplarında ise *kültürel ve sanatsal faaliyetlerde kız ve erkek çocuk figürlere eşit oranda yer aldığı tespit edilmiştir*. İncelenen Ayşegül Serisi'nde de ağırlıklı olarak kız ve erkek çocuk figürlerinin, sanatsal ve sportif faaliyetlerde birlikte gösterimiyle beraber kalıplaşmış cinsiyet algısının tersine karakterlerin eşitlikçi bir şekilde ele alındığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda gerçekleştirilecek toplumsal cinsiyet eğitimi süreçlerinde, kız ve erkek çocukların sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihlerini çeşitlendirebilmek ve onları cesaretlendirmek için seride yer alan kitapların bir kısmı kullanılabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin çizimlerinde kullanılan renk tercihlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların çok büyük bir bölümünde (n:57) karakter çizimlerinde kullanılan renklerin cinsiyet eşitliğine dikkat edilerek, çok az sayıdaki kitabın (n:3) renklendirilmesinde ise cinsiyet eşitsizliği unsurlarına yer verildiği tespit edilmiştir. Kaynak ve Aktaş (2017) tarafından yapılan çalışmada, kitaplarda yer alan kadın karakterlerin renklendirilmesinde ağırlıklı olarak kırmızı, yeşil, mor, mavi renklerinin kullanıldığını ve pembe rengin oran olarak diğer renklerden az kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Davarcı ve Zengin (2021) tarafından yapılan çalışmada ise incelenen kitaplardaki kadın ve erkek figürlerinin gösterimlerinde kullanılan renklerin cinsiyetçi olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada literatürdeki bazı araştırmalarda olduğu gibi seride yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin çizimlerinde kullanılan renk tercihlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat edildiği söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin, kullanmış oldukları üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurma durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride, kitapların tamamına yakınında (n:57) karakterlerin üslup ve söylem biçimleri toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen nitelikte olduğu, karakterlerin kullanmış oldukları üslup ve söylem biçimleri bağlamında 2 kitapta cinsiyet eşitliği ve 1 kitapta cinsiyet eşitsizliği içeriğine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan çeşitli araştırmalarda, ağırlıklı olarak eril cinsiyeti yücelten söylemlere yer verildiği ve toplum hayatını şekillendiren, topluma yol gösteren söylemlerin erkeklerle özdeşleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır (Bal ve Reyhanoğlu, 2022; Yücel Çetin ve Mangır, 2021). Benzer şekilde incelenmiş bir başka çalışmada da incelenen ders kitaplarında "bilim adamı", "insanoğlu" gibi eril söylemlere ağırlıklı olarak yer verildiği tespit edilmiştir (Asan, 2010). Bu noktada seride yer alan kitapların üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurmadığı söylenebilir. Bu bağlamda okuyuculara cinsiyet eşitsizliği yönünde olumsuz bir örnek oluşturmayacağı söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında oyun ve oyuncak tercihleri noktasında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 43 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitliği unsuruna yer verildiği, 6 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yönünden içeriğe yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte 11 kitabın toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır. Emeksiz ve Bay (2022), tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda çocukların oyunlarda; oyun kuralları ve rol/karakter tercihlerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip olmadıkları; ancak oyuncak/materyal tercihlerinde kalıp yargılarına sahip oldukları belirlenmiştir. Oyuncak tercihi yönünden bakıldığında; kız çocuklarının en fazla bebeklerle oynamayı, erkek çocuklarının ise kamyon gibi araba türünde oyuncaklarla oynamayı

tercih ettiklerinin gözlenmiş olması nedeniyle toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip oldukları görülmüştür. Bir başka araştırma sonucunda ise, kız ve erkek çocukların oyuncak seçimlerinin farklılaştığı ve çocukların toplumsal cinsiyetlerine uygun seçimlerde buldukları belirlenmiştir (Yağan Güder ve Alabay, 2016). Bu bağlamda incelenen kitap serisinde yer alan kitapların büyük çoğunluğunda oyun ve oyuncak tercihleri noktasında toplumsal cinsiyet eşitliği unsurlarının ön planda olduğu söylenebilir ve bu seride eşitsizlik unsurlarının yer aldığı az sayıda kitapla birlikte toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimlerinde karşılaştırmalı olarak kullanılabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaya bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 18 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitliği unsuruna yer verildiği, 42 tanesinde yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaya bağlamında eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Ünelöz (2017) tarafından çocuk romanlarının incelendiği araştırmada, romanlarda liderlik özelliklerinin erkek karakterler üzerinden toplumsal cinsiyet eşitsizliğini destekler nitelikte daha çok gösterildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın aksine incelenen kitap serisinde yer alan karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaya bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğini destekler şekilde ele alındığı söylenebilir. Bu bağlamda serideki kitaplar, bireylerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaya konusundaki kalıp yargılarını yıkabilmeleri açısından olumlu örnekleri içermesinden kaynaklı bireyleri cesaretlendirmek için kullanılabilir.

5. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda geliştirilen önerileri şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- Araştırmada incelenen kitap serisi dışında, ülkemizde yayımlanmakta olan farklı çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumları ayrıntılı olarak incelenebilir.
- Farklı kültürel dinamiklerden beslenen ve ülkemiz kültüründen beslenen çocuk kitaplarındaki toplumsal cinsiyet unsurları karşılaştırmalı olarak incelenebilir.
- İncelenen kitap serisinden süreç içerisinde yararlanılacağı toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimine dayalı araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının tespitine yönelik standartlaştırılmış bir kitap değerlendirme formu geliştirilebilir.
- Yayınevi tarafından basımı gerçekleştirilen kitaplara ilişkin bilimsel araştırma veya rapor sonuçları (toplumsal cinsiyet eğitime uygunluk, insan hakları eğitime uygunluk vb.) kitap künyelerine eklenebilir.
- Seride yer alan kitapları okumuş ve/veya eğitim amaçlı yararlanmış olan çocuklarla, ebeveynlerle ve eğitimcilerle seride yer alan kitaplara yönelik tespitlerin yapılacağı araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Seride yer alan kitaplardaki toplumsal cinsiyet unsurlarının algılanış biçimlerinin, serinin yayımlandığı farklı ülkelerden katılımcılarla belirleneceği çoklu durum araştırmaları gerçekleştirilebilir.
- Seride yer alan kitapların farklı konu alanları açısından inceleneceği araştırmalar yürütülebilir.

Kaynakça

- Asan, H.T. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *Fe Dergi*, 2, 65-74.
- Başkan Takaoğlu, Z. (2021). Fizik ders kitaplarında yer alan resimlerin toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *SEFAD*, 46, 355-378.
- Bal, M. H. ve Reyhanoğlu, G. (2022). Toplumsal cinsiyet bağlamında Âşık Şevki Halıcı'nın hikâyelerinde kadın. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 899-924.
- Batmaz, Ö. (2021). Resimli çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliğine bir bakış. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi
- Creswell, J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (4th edition). Sage Publication.
- Davarcı, Y. ve Zengin, Z. S. (2021). Din dersi ders kitapları görsellerinde toplumsal cinsiyet üzerine bir analiz. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12, 283-300.
- Demirel, E. (2010). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Cinsiyet Ayrımcılığı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.
- Demir, R. (2022). Toplumsal cinsiyet bağlamında çözümlenen bir hikâye: "Şahmeran'ın Bacakları". *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 191-214.
- Dündar, S. (2021). Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Aydın.
- Emeksiz, B. M. ve Bay, D. N. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarının oyunlarında toplumsal cinsiyet algısının incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 7(2), 29-61.
- Emir, M., Baysan, M.P., Koyunoğlu, E. ve Yükselen, A. (2022). 3-6 yaş resimli öykü kitaplarındaki kadın ve erkek karakterlerin mesleki açıdan incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 77-90
- Kaynak, D. ve Aktaş, E. (2017). Okul öncesi hikâye ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. *Ekev Akademi Dergisi*. 21 (72), 67-85.
- Kırbaçoğlu Kılıç, L. ve Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(3).
- Kitiş Çınar, E. (2013). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Denizli.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özdemir, E. ve Balcı Karaboğa, A. (2019). Ortaokul matematik ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 760-781.
- Özcivanoglu, S. (2022). Sait Faik'in öykülerinde toplumsal cinsiyet. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(24), 72-94.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Araştırma Makalesi

Sarıtaş, E. ve Şahin, Ü. (2018). Hayat bilgisi ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 463-477

Sönmez, K. ve Dikmenli, Y. (2021). İlkokul sosyal bilgiler ders kitabının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(1), 434-458.

Temellioğlu, Ş. H. ve Küçükturan, A.G. (2022). Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 679-698.

Ünelöz, G. (2017). Ödüllü çocuk romanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlamında incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

Yağan Güder, S. ve Alabay, E. (2016). 3-6 yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 91-111.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Summary

In this research, it is aimed to determine the ways in which gender elements are included in the children's books in the Ayşegül Series. In this context, sixty children's storybooks in the series were examined in the axis of various gender fields. Towards the main purpose, following research questions were pursued:

- 1- How did the books reflect gender representation regarding;
 - a. the colors used for characters,
 - b. the occupations and career choices of the characters,
 - c. appearance of the characters by gender,
 - d. places where the characters appeared,
 - e. the games played by the characters, toys and game preferences,
 - f. artistic and sportive activities participated by the characters,
 - g. cognitive skills and intelligence reflected by the characters (e.g. academic achievement),
 - h. temperament characteristics displayed by the characters,
 - i. emotional-based behaviors exhibited by the characters,
 - j. leisure activities and preferences of the characters,
 - k. management and leadership characteristics of the characters,
 - l. roles and responsibilities of the characters in family life

Based on the qualitative research approach, this research was designed as a descriptive study. Data was obtained by the document analysis technique, analyzed with the descriptive analysis method. Contents of the storybooks in the series were examined in terms of factors representing gender roles and gender profile. It has been determined that gender equality was reflected in some areas, for instance family roles, gender distribution, color preference, choice of games and toys, types of places, physical appearance, temperament characteristics and psychomotor competencies. On the other hand, there were books in the series that do not have content elements that can be evaluated in terms of gender equality or inequality in terms of cognitive competencies and academic achievement, leisure activities, artistic and sportive activity preferences, styles and managerial characteristics. In addition, in some books, it has been observed that there are only content elements that point to gender inequality in terms of occupational preferences.

Based on the results of the research, the following recommendations could be presented:

- Apart from the series examined in the research, the cases of including gender elements in different children's books published in our country can be examined in detail.
- Gender elements in children's books fed by different cultural dynamics and our country's culture can be examined comparatively.
- The researches based on gender education can be carried out in which the examined book series will be used in the process.
- A standardized book evaluation form can be developed to determine whether gender elements are included in children's books.
- Scientific research or report results (suitability for gender education, compliance with human rights education, etc.) regarding the books published by the publisher can be added to the book tags.

Araştırma Makalesi

- Studies can be conducted with children, parents and educators who have read the books in the series and/or benefited from them for educational purposes, to make determinations about the books in the series.
- Multiple case studies can be conducted to determine the perceptions of gender elements in the books in the series with participants from different countries where the series was published.
- Studies can be conducted to examine the books in the series in terms of different subject areas.